

- рякова, Е.С.Старченкова // Вестник СПбГУ. – Сер. 6. – Вып. 2. – № 13. – 1997. – С. 83-91.
5. Орел В.Е. Феномен “выгорания” в зарубежной психологии: эмпирические исследования / В.Е.Орел // Психологический журнал. – 2001. – Т.22. – №1. – С. 90-101.
 6. Скугаревская М.М. Синдром эмоционального выгорания / М.М.Скугаревская // Медицинские новости. – 2002. – №7. – С.3-9.
 7. Трунов Д.Г. “Синдром сгорания”: позитивный подход к проблеме / Д.Г.Трунов// Журнал практического психолога. – 1998. – № 8. – С. 84–89.
 8. Щербан Т.Д. Психологія навчального спілкування: монографія / Т.Д.Щербан. – К. : Міленіум, 2004. – 346 с.

The article deals with the psychological features of the emotional burnout of person. Basic essential signs and symptoms of the psycho emotional burnout are predetermined, principles of its negative influence on personality activity are considered.

Keywords: personality, emotional disorders, emotional burnout, symptoms of psycho emotional burnout.

Отримано: 22.02.2011

УДК 159.922.8

Т.Ю. Бубряк

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ САМОІДЕНТИЧНОСТІ

Представлене дослідження присвячено актуальним проблемам – дослідження самоідентичності. У статті проведений психологічний аналіз проблеми самоідентичності, доведено її складність, неоднозначність трактувань, з’ясовано сутність і структуру самоідентичності, розкрито значення її формування, щодо розвитку особистості. Проведено порівняння результатів теоретичних досліджень зарубіжних і вітчизняних науковців з даної проблеми.

Ключові слова: самоідентичність, самоідентифікація, особистісно-професійна самоідентичність.

Представленное исследование посвящено актуальным проблемам – исследованию самоидентичности. В статье проведен психологический анализ проблемы самоидентичности, показал её сложность, неодно-

значность трактовок, определена суть и структура самоидентичности, раскрыто значение её формирования, по развитию личности. Проведено сравнение результатов теоретических исследований зарубежных и отечественных ученых по данной проблеме.

Ключевые слова: самоидентичность, самоидентификация, личностно-профессиональная самоидентичность.

Дослідження проблеми самоідентичності простежується в роботах класиків зарубіжної та вітчизняної філософії, психології і соціології від появи перших зародкових теоретичних форм до форм самостійного теоретичного знання.

Традиційно проблематику вивчення ідентифікації та ідентичності пов'язують з Е. Еріксоном, який перший ввів поняття "ідентичність", "криза ідентичності". Надалі еволюція проблеми ідентичності простежується в роботах психологів: Р. Баумайстера, У. Джеймса, Е. Еріксона, А. Маслоу, Дж. Міда, Ж. Піаже, З. Фрейда, К. Юнга та ін. Серед вітчизняних вчених можна виокремити М.М. Бахтіна, Л.С. Виготського, Д.Б. Ельконіна, О.М. Леонтьєва, С.Л. Рубінштейна та ін.

Причини, які зумовили породження численних теорій самоідентичності пов'язані із загостренням проблеми особистісного вибору і норм персональної відповідальності в усіх сферах життєвого простору і життєвої ідеології людини. Сьогодні людина стала більш вільною в отриманні професійної освіти, в доступі до різних засобів інформації, у виразі плюралізму думок, у створенні шлюбних союзів, навіть у виборі статі, в творчій самореалізації, є багато аспектів, за допомогою яких можна описати самоідентичність як багатомірний процес людського становлення [4].

За таких умов вкрай загострилася необхідність формування та розвитку самоідентичності. Теоретична база вивчення самоідентичності потребує певного узагальнення. Тому метою представлено дослідження – здійснити теоретичний аналіз змісту та структури самоідентичності особистості.

У сучасній психологічній літературі, при вивченні самоідентичності виділяють два види: особистісну і соціальну. Особистісна самоідентичність (іноді її називають особистою або персональною) трактується як самовизначення в термінах фізичних, інтелектуальних і моральних рис. Тобто це деякий набір якостей, що відрізняється певною постійністю або, принаймні, наступністю в часі і просторі, що дозволяє диференціювати дану людину від інших людей. Іншими словами, під особистісною самоідентичністю розуміють сукупність індивідуальних характеристик, які роблять людину подібній самій собі і відмінній від інших.

Вважається, що в основі слова “самоідентичність” лежать латинські слова “idem” – “подібний”, “той самий”, “аналогічний” і “ipse” – “самість” і означає тотожність, збіг чого-небудь з чим-небудь.

З концепцією самоідентичності тісно пов’язане поняття самоідентифікації. Самоідентифікація – копіювання поведінки іншого, близьке до пристрасного бажання бути схожим, наскільки можливо, на цю людину. Дане поняття першим ввів З. Фрейд. Отже, під “самоідентифікацією” науковець розуміє прояв емоційного зв’язку з іншою особою. Він виділив кілька типів самоідентифікації: первинну, що є примітивною формою емоційної прихильності дитини до матері і вторинну самоідентифікацію, яка грає роль захисного механізму і допомагає дитині впоратися з тривогою і занепокоєнням [5]. В словнику під самоідентичністю розуміється почуття неперервності свого буття як сутності, відмінної від усіх інших.

Е. Еріксон розглядав самоідентифікацію як процес за допомогою якого людина: 1) поширює самоідентичність на будь-кого іншого; 2) запозичує від кого-небудь; 3) змішує або плутає самоідентичність з самоідентичністю іншого [3].

У праці “Загальна психопатологія” К. Ясперс виділив чотири ознаки самоідентичності: 1) почуття діяльності – усвідомлення себе як активної істоти; 2) свідомість власної єдності (людина в кожен даний момент усвідомлює, що вона єдина); 3) усвідомлення самоідентичності, що означає, я залишаюся тим, ким був завжди; 4) усвідомлення того, що “Я” відмінна від решти всього світу.

Г.М. Андреева під самоідентичністю розуміє ототожнення себе з іншим, що і є механізмом пізнання і розуміння іншого. Самоідентичність – “співвіднесення чого-небудь (“що має буття”) з самим собою в зв’язності і неперервності власної мінливості.

“Самоідентичність як самореферентність (лат. “referre” – повідомляти) повідомлення – відчуття і усвідомлення унікальності свого буття і неповторності особистісних властивостей – самому собі про те, хто “Я” і що є моїм”. Самоідентичність – сукупність персональних якостей і характеристик індивіда, що забезпечує цілісність і тотожність особисті, її позитивне самоприйняття.

Самоідентичність – набір факторів, що дозволяють людині ототожнювати себе з якоюсь спільнотою – сім’єю, дружнім колом, професійним співтовариством, релігійною громадою, нацією, расою, і т.д. [5].

В.Н. Павленко, самоідентичність розуміє, як набір рис чи інших індивідуальних характеристик, що відрізняють певною сталістю або, принаймні, наступністю в часі і просторі, що дозволяє диференціювати даного індивіда від інших людей.

Необхідно відзначити, що дослідження самоідентифікації не є аналізом самоідентичності. Самоідентичність включає в себе різні аспекти, а самоідентифікація – опис таких аспектів. Самоідентичність є результатом, самоідентифікація – процесом (вибору, прийняття норм, настанов, традицій).

Отже, поняття самоідентичності є об'єктом вивчення, що утворює соціальну психологію. З одного боку, самоідентичність – це частина самоідентичності особистості, або “Я-концепції”, один з елементів структури особистості людини. Тут поняття вбудовується в систему загальнопсихологічного теоретичного знання. З другого боку, самоідентичність – результат самоідентифікації людини або групи людей з соціальною спільністю, таке розуміння і є соціологічним поняттям.

В області соціальних наук дискусії щодо самоідентичності набувають двох форм: психодинамічної і соціологічної. Психодинамічна теорія Зігмунда Фрейда розглядає самоідентичність як істотну і невід'ємну “складову”, що знаходиться в тісному взаємозв'язку і взаємодії з іншими психічними структурами: Воно, Я, Над-Я. Самоідентичність виконує інтегративну функцію в психіці, будучи стрижнем, який скріплює і навколо якого відбувається об'єднання в особистість. У соціологічному руслі поняття “самоідентичність” особливу популярність здобуло завдяки праці “Самотній натовп” Рісмана, в якій автор вводить в дослідне поле феномен соціального характеру. І намагається вирішити проблему співвідношення особистості і суспільства, індивідуального відчуження і групової ідентифікації. Подальший розвиток соціологічної традиції теорії самоідентичності пов'язано з символічним інтеракціонізмом і впливає з прагматичної теорії самості, що розроблялися В. Джемсом, Дж. Гербертом і Ч. Хортон Кулі.

Дж. Мід визначає самоідентичність як здатність людини сприймати свою поведінку та життя в якості пов'язаного і єдиного цілого. Мід розрізняє два типи самоідентичності: усвідомлювана і неусвідомлювана. Він стверджував, що, з одного боку, суспільство визначає самоідентичність індивіда, задаючи норми, закони існування, з другого боку, індивід сам задає власне визначення у виборі цілей, цінностей.

У сучасній психологічній науці особистісна самоідентичність визначається як “набір рис або інших індивідуальних характеристик, що відрізняються певною постійністю або, принаймні, наступністю в часі і просторі, що дозволяє диференціювати даного індивіда від інших людей”. Отже, особистісна самоідентичність –

це набір характеристик, який робить людину індивідуальною, неповторною, не схожою на інших людей.

Розглядаючи проблему “Я-концепції”, У. Джеймс сформулював гіпотезу щодо професійної природи й інтегральності “Я”. Він вважав, що особистісне “Я” є професійним утворенням: “Я-свідоме” (I) та “Я – як об’єкт” (Me). “Я-свідоме” представляє собою досвід людини, “Я – як об’єкт” – зміст цього досвіду, те, що людина може назвати своїм. Він виділяв чотири складові “Я”: “Я – духовне”, “Я – матеріальне”, “Я – соціальне”, “Я – фізичне”.

З. Фрейд вважав, що за допомогою самоідентифікації формується “Супер-Его”, а сама самоідентифікація є групоутворюючим фактором, що допомагає індивіду вийти за межі “Я” і відчуття переживання інших [5]. У розвитку самоідентичності науковець виділяв два рівнозначних процеси: біологічний, при якому організм стає ієрархічною організацією серед живих органічних систем у життєвому циклі; соціальний, при якому організми систематизуються в групи, які географічно, історично і культурно визначені.

К. Хорні розглядала самосвідомість людини через взаємодію “реального Я” і “ідеального Я”. У формуванні реального “Я” велике значення мають батьки, які визначають знак цього ставлення. Е. Фромм вважає, що самоідентичність означає почуття приналежності до якоїсь цілісної структури, усвідомлення людиною того, що вона є частиною цієї структури і займає в ній певне, визначене положення. Самоідентичність допомагає людині знайти свою соціальну ношу, щоб уникнути сумнівів та самотності.

Е. Еріксон не тільки першим визначив самоідентичність як внутрішню неперервність і тотожність особистості, але поняття з тих пір як термін був вперше введений в теорію. Перший створює структуровану модель самоідентичності, що враховує її персональні компоненти і вплив суспільного середовища. Дана модель представлена як організація трьох рівнів, які взаємно доповнюють один одного.

Рівні самоідентичності: 1) перший рівень – соматичний, при якому організм прагне зберігати свою цілісність у постійній взаємодії із зовнішнім світом; 2) другий рівень – особистісний, завдання якого – інтеграція зовнішнього і внутрішнього досвіду у свідомості й поведінці людини; 3) третій рівень – соціальний, спільно підтримуваний людьми і їх підтримувальний порядок. Всі три порядки взаємодоповнюють один одного.

Еріксон виділив вісім стадій розвитку самоідентичності, які мають не тільки свою проблему, яка вимагає свого вирішення, але і можливість вибору. Стадії розвитку самоідентичності: 1) базова

довіра, недовіра до світу; самостійність, сором, сумніви; 2) ініціативність, почуття провини за допитливість і активність; 3) працьовитість, відчуття власної неповноцінності; 4) ідентичність, плутанина ролей; 5) інтимність, ізоляція; 6) творчість, зосередженість на собі; 7) цілісність, безвихідність.

Вчення Е. Еріксона продовжив американський психолог Дж. Марсія, який розробив статусну модель самоідентичності. За вченим, “самоідентичність – його структура – внутрішня самостворююча, динамічна організація потреб, здібностей, переконань та індивідуальної історії”. Він припустив, що самоідентичність проявляється через спостереження паттерни “вирішення проблем”.

У своїй моделі Дж. Марсія використовував два параметри: 1) наявність або відсутність кризи – стану пошуку самоідентичності; 2) наявність або відсутність одиниць самоідентичності – особистісно значущих цілей, цінностей і переконань. Відповідно до цього він виділив чотири статуси самоідентичності: 1) досягнута самоідентичність, якою володіє людина, що пройшла період кризи і сформувала певну сукупність особистісно значущих для неї цілей, цінностей і переконань; 2) мораторій, цей статус характерний для осіб, що знаходяться в стані кризи самоідентичності і які намагаються вирішити його, для чого вони постійно шукають корисну інформацію; 3) передчасна самоідентичність, цей статус має людина, яка не переживала кризу самоідентичності, але що володіє своїми цілями, цінностями і переконаннями; 4) дифузна самоідентичність. Особи з таким статусом не мають міцних цілей, цінностей і переконань і не намагаються сформувати їх.

Теорію самоідентичності в рамках психоаналізу розвиває А. Ватерман. Під самоідентичністю він розуміє наявність у людині чіткого самовизначення, що включає вибір цілей, цінностей і переконань, яких людина дотримується в житті, які, на її думку, є елементами самоідентичності. Для формування самоідентичності, за А. Ватерманом, найбільш значимими є такі сфери життя: 1) вибір професії та професійного шляху; 2) прийняття та переоцінка релігійних і моральних переконань; 3) вироблення політичних поглядів; 4) прийняття набору соціальних ролей, включаючи статеві ролі та очікування щодо шлюбу та батьківства.

У соціально-психологічному плані проблематика самоідентичності розроблялася Ч. Кулі, Дж. Мідом, Е. Гофманом, Л. Крапшман (символічного інтеракціонізму). Ч. Кулі вважав, що особистість визначається і представляється соціальними умовами. Значущим для “Я-концепції” індивіда є уявлення індивіда про те, що думають про нього інші, тобто “Я” іншої людини. Ч. Кулі запропонував

теорію “дзеркального Я”, в основі якої лежить різноманітна взаємодія індивіда з різними соціальними групами, членом яких він є. Самоідентичність розуміється Дж. Мідом як здатність людини сприймати свою поведінку і життя в якості зв’язаного і єдиного цілого, та складається з властивостей, які продукуються в ході соціальної взаємодії (“соціальної інтеракції”). Е. Гоффман визначав, що самоідентичність – це сукупність соціальних ролей і одночасно рефлексія на власні соціальні ролі. Він виділяв три типи самоідентичності: соціальна, особиста, Я-ідентичність. Для оцінки впливу людини на інформацію про себе, що продукується на соціальне оточення, Е. Гоффман вводить поняття “політика самоідентичності”. Для реалізації цієї політики існують різні техніки, метою яких є допомога індивіду в критичних ситуаціях спілкування. Це – уникнення; компенсація – спотворення думки про себе; десамоідентифікація – зміна ознак самоідентичності.

Л. Краппман виділив здібності, необхідні для збереження самоідентичності, зокрема це здібності до рольового дистанціювання, емпатії, толерантності, успішної репрезентації. А. Ребер вважав самоідентифікацію розумовою операцією, за допомогою якої людина “приписує собі характеристики іншої людини або групи”. Представники когнітивно-орієнтованої психології Х. Теджфел, Дж. Тернер, Г. Брейкуелл [4] визначали самоідентичність як когнітивну систему, завдання якої – виконання ролі регулювання поведінки у відповідних умовах.

К. Юнг обговорює поняття “індивідуалізації” і “самості”. Індивідуалізація полягає в тому, щоб стати окремою істотою і “знайти глибоку, останню і незрівнянну унікальність, – стати власною самістю”. “Розкладання самості – це самовідмови на користь зовнішньої ролі або уявного значення”. “Мета індивідуалізації, таким чином, – не що інше, як звільнення самості від брехливих нашарувань персони, з одного боку, і від сугестивної влади несвідомих образів – з другого” [3]. К. Юнг робить спробу визначитися не в категоріях самосвідомості, а в категоріях свідомого і несвідомого.

А. Маслоу була розроблена теорія самоактуалізації. Під самоактуалізацією він розумів “повне використання талантів, здібностей, можливостей і т.п.”. На основі розробленої ним ієрархії потреб він розглядав особистісний ріст як послідовне задоволення все більш високих потреб, але мотивація зростання є більш слабкою щодо фізіологічних потреб. Процес особистісного зростання можуть гальмувати соціальні впливи і тиск групи; негативний вплив минулого досвіду; внутрішні психологічні захисти; шкідливі

звички. Для К. Рудестама “самоідентифікація являє собою тип поведінки здорової особистості”.

Р. Фогельсоном була запропонована модель боротьби самоідентичності. На його думку, в людині відбувається боротьба між чотирма видами самоідентичності: реальною самоідентичністю (“я сьогодні”); ідеальною самоідентичністю (“яким я хочу бути”); негативною, що викликає страх (“яким я не хочу бути”) і пред’явленою самоідентичністю (набір образів, які індивід транслює іншим людям з тим, щоб вплинути на оцінку ними своєї самоідентичності).

Вивчаючи проблему самоідентичності, не можна не вказати на важливість міжособистісних відносин. Адже саме через них людина пізнає себе – вважає Л.С. Виготський зазначає. “Спочатку інші люди діють по відношенню до дитини, потім вона сама вступає у взаємодію з оточуючими і починає діяти на себе” [1].

С.Л. Рубінштейн вважав, що особистісне самовизначення не може бути особистою справою індивіда. Ця проблема з самого початку співвіднесена з іншими суб’єктами [1]. Для самовизначення активності життєвої позиції як результат взаємодії об’єктивного процесу спілкування з “іншими” і суб’єктивний внутрішній процес самовизначення.

В.С. Мухіна розглядала “самоідентичність” разом з “відчуженням”. Ця пара разом забезпечує регулювання поведінки людини, оволодіння нею соціальними нормами, формування ціннісних орієнтацій, особистісних смислів. У розвитку самосвідомості вона виділяє два етапи: привласнення структури самосвідомості через механізм міжособистісної самоідентичності і формування світогляду та системи особистісних смислів.

К.А. Абульханова-Славська відзначає, що “Я-концепція” включає в себе три типи відносин – до себе, до інших і очікування інших до мене. Для особистісної самоідентичності використовується самооцінка, “Я” – представляюче, “Я” – реальне. Вона вважає, що уявлення про “Я” пов’язане з уявленням про суспільство.

К.А. Крилов вважає, що повноцінна самоідентичність передбачає наявність наступних трьох факторів: “я” – фактор – людина сама вважає себе частиною цієї спільноти, і не “в душі”, а, показуючи це; “ми” – фактор – спільнота з цим згідна і демонструє цю згоду не на словах, а на ділі; “вони” – фактор – це визнають сторонні (“треті особи”). Він вважає, що наявність цих трьох факторів свідчить про “повноцінну”, “стовідсоткову” самоідентичність. Але самоідентичність може бути половинною, неповною, проблематичною (у випадку, якщо один або два фактори самоідентичності відсутні).

І.С. Кон відзначає, що людська психіка постійно сприймає, переробляє і координує величезну кількість інформації і чим ця інформація різноманітніша, тим гостріше індивідуальне самовідчуття та диференційований образ “Я”. Дослідник виділяє чотири рівні або стани зв’язків “Я” і нормативних вимог до особистості: “дифузна самоідентичність”, яка передує стадії соціального самовизначення, стадія “вирішення” – увімкнення у дорослу систему відносин без вагань і моральних конфліктів, “мораторій” – момент самовизначення, “зріла самоідентичність” – коли молода людина долає внутрішню кризу і від пошуку “Я” переходить до практичної самореалізації.

Доцільно відзначити, що багатьма авторами самоідентичність трактується як один із захисних механізмів. Так, О.Т. Соколова вважає, що самоідентичність “може відбуватися з будь-яким об’єктом – іншою людиною, твариною, з неживими предметами, ідеєю і т.д.”, дозволяє здолати слабкість і почуття неповноцінності і є неусвідомлюваним наслідуванням зразків і ідеалів. Самоідентичність є одним з механізмів, який допомагає людині продуктивно впоратися з важкою ситуацією і з успіхом вийти з конфлікту. Отже, можна виділити три рівні пояснення терміна “самоідентичність”:

- 1) рівень очевидності або раціоналістичний (він відображає цілісність, неподільність, натуральність особистості як інтегральну властивість), людина така, якою вона здається;
- 2) понятійний (він відображає конкретно науковий зміст, що визначений дослідниками, представляє ступінь відповідності людини групі, статі, етносу, роду і ін.);
- 3) глибинний або ірраціональний (він відображає самість, річ у собі, – “це така коштовність, яка виявляється не лише за зовнішнім виглядом, але вона така за суттю” [2]. Він ґрунтується на визнанні ілюзорності людської самосвідомості, необхідності роз’яснення свідомості з будь-яким наявним змістом свідомості, критиці будь-яких форм самоідентичності людини у сфері сущого.

М.А. Щербаків ввів модель рівнів самоідентичності, які безпосередньо пов’язані зі структурою свідомості: 1) соціально-професійний рівень (твердження типу: я – інженер; я – багатий, я – шановний громадянин і т.д.); 2) сімейно-клановий рівень (твердження типу: я – мати, я – дочка; я – дядя, я – член сім’ї (клану, племені і т.д.); 3) національно-територіальний рівень: я – українець; я – молдаванин і т.д.; 4) релігійно-ідеологічний, який визначає ставлення, до якої релігійної або ідеологічної групи: я – православний; я – комуніст; я – атеїст; я – іудей; я – демократ; я – пацифіст і т.д.; 5) еволюційно-видовий: я – людина; 6) статевий рівень самоідентичності: я – чоловік; я – жінка; 7) духовний рівень:

я –... (М.А. Щербаков вважає найближчим твердження: “Я відчуваю Бога” або “Я перебуваю у певному зв’язку з Богом”).

Н.В. Антонова [1] описала дві основні шкали для виміру ступеня розвитку у людини якостей, пов’язаних з самоідентичністю: “сила – слабкість”; “відкритість – закритість”. Виходячи з цих двох шкал, можна виділити чотири крайніх види розвитку самоідентичності: 1) відкрита, сильна самоідентичність – склалася внаслідок особистісного вибору в ситуації кризи самоідентичності щодо уявлення про себе і своє життя; 2) закрита, сильна самоідентичність – людина характеризується раз і назавжди сформованим, жорстким, не змінюваним “образом Я”. Вона вважає за краще залишатися в рамках стереотипів і не бажає змінюватися; 3) відкрита, слабка (дифузна) самоідентичність – люди відчувають зміст своїх страждань і активно йдуть шляхом придбання самоідентичності; 4) закрита, слабка (дифузна) самоідентичність – люди інколи відчувають, що роблять щось не так, але не знають, як треба, і не бачать перспектив для самозміни.

Отже, як засвідчує вивчення проблеми самоідентичності, незважаючи на відсутність єдиного трактування поняття самоідентичності, в інтерпретаціях різних авторів виявляється багато спільного: важлива роль міжособистісного впливу, вплив спілкування та емоційне забарвлення взаємодії у спілкуванні, засвоєння цінностей, формування переконань, становлення поведінкових реакцій на основі ідентифікаційних процесів, причому як на свідомому, так і на несвідомому рівні, дозволить оптимізувати процес розвитку особистості, процес підготовки майбутнього професіонала.

Список використаних джерел

1. Антонова Н.В. Проблема личностной идентификации в интерпретации современного психоанализа, интеракционизма и когнитивной психологии/Н.В. Антонова//Вопр. психол. – 1996. – №1. – С. 131-143.
2. Дмитриева М.А. Уровни и критерии профессионализма: проблемы формирования современного профессионала / М.А. Дмитриева, С.А. Дружилов // Сибирь. Философия. Образование: Альманах Сибирского отделения РАО. – Новокузнецк: Изд-во ИПК, 2000. – Вып.4. – С. 18-30.
3. Заковоротная М.В. Идентичность человека. Социально-философские аспекты / М.В. Заковоротная. – Ростов-на-Дону: Издательство Северо-Кавказского научного центра высшей школы, 1999. – 175 с.

4. Зеер Э.Ф. Психология профессий: Учебное пособие для студентов вузов. – 2-е изд., переб., доп. / Э.Ф. Зеер. – М.: Академический проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2003. – 336 с.
5. Фрейд А. Психология “Я” и защитные механизмы; Пер. с англ. / А. Фрейд. – М.: Педагогика, 1993. – 144 с.

Current research is devoted to the urgent problem – the self-identity. In this article the problem of psychological analysis of self-identity proved its complexity and ambiguity of interpretations, the essence and structure of self-identity, demonstrates the value of its formation, the development of personality. A comparison of the results of the theoretical studies and foreign scholars are in this issue.

Keywords: self-identity, self, personal and professional self-identity.

Отримано: 18.02.2011

УДК 159.9

І.С. Булах

Історичний екскурс за логікою етапів становлення консультативної психології

На основі узагальнення історичного досвіду етапів становлення медичної та немедичної психотерапії виокремлюється чіткий простір консультативної психології як нової, автономної від попередніх, галузі психологічних знань, що націлена на професійну підготовку психолога-консультанта.

Ключові слова: психотерапія, психологічне консультування, консультативна психологія, психотерапевт-консультант, психолог-консультант.

На основе обобщения исторического опыта этапов становления медицинской и немедицинской психотерапии выделяется четкое пространство консультативной психологии как новой, автономной от предыдущих, отрасли психологических знаний, нацеленной на профессиональную подготовку психолога-консультанта.

Ключевые слова: психотерапия, психологическое консультирование, консультативная психология, психотерапевт-консультант, психолог-консультант.